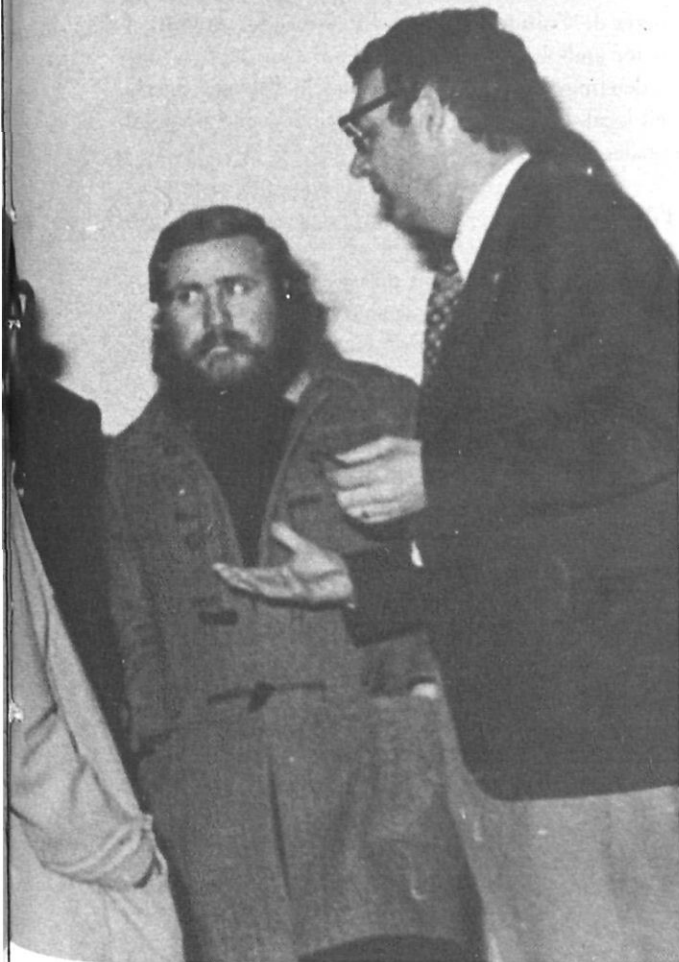

A S S E M B L E A D
L'Assemblea democràtica

Jordi Pla - Alfons Romero

Si prenem la data de la mort de Carrero Blanco com a punt d'inflexió que havia de precipitar la fi del franquisme, haurem de situar quin era aleshores el clima social i polític de l'Empordà. Pel que fa a Figueres, presidia l'Ajuntament Pere Giró, un constructor que no provenia dels estrictes cercles polítics del règim, i que, mica a mica, iniciaria un desmarcament dels sectors més durs.

L'oposició no estava pas organitzada de forma prou efectiva com per fer-se sentir en el teixit social de la ciutat i la comarca més enllà d'uns cercles ideològicament molt delimitats. Hi havia, això sí, una presència creixent de ciutadans demòcrates en diverses plataformes, com per exemple Òmnium Cultural, el Patronat de la Catequística, l'Escoltisme, el Centre Excursionista,... Paral·lelament, el moviment universitari d'oposició al franquisme, sorgit d'ençà la creació del SDEUB, ajudava a engruixir les organitzacions polítiques d'esquerra que començaven a emergir. Aquestes noves generacions depassaven l'estil i les migrades possibilitats de la «vella política» d'oposició. En bona mesura, havien de jugar un paper decisiu en la imminent configuració de l'Assemblea Democràtica de l'Alt Empordà. Figueres apareixia la plàcida tranquil·litat d'una ciutat «turística, comercial i gastronòmica», com deia l'eslògan repetit una vegada i altra.

Arran d'aquell desembre de 1973, com a la resta del país, els moviments començaren a precipitar-se dins l'oposició. Tanmateix, havien de passar uns quants mesos perquè es projectessin clarament en la vida de la ciutat. Mentrestant, arribava a l'Ajuntament la primera reivindicació amb signatures: «Salvem la fesomia de Figueres». Signada el juliol del 1974 per un grup de vuitanta ciutadans, reclamava la preservació dels edificis modernistes amenaçats per l'expansionisme constructor dels anys seixanta. Fets com la demolició de l'edifici de la Cambra Agrícola, d'Azemar, o el de la Biblioteca auspiciada per Eugeni d'Ors, havien servit de detonants.

A finals del 1973 té lloc de la mà del PSUC, la constitució de la Taula Democràtica a l'Alt Empordà. Davant la impossibilitat d'aglutinar un ventall de forces polítiques i sindicals encara inexistents des d'un punt de vista organitzatiu, la Taula constituïa una limitada plataforma d'acció política. La detenció, el 8 de setembre de 1974, a Sabadell, de 67 membres de la XI Permanent de l'Assemblea de Catalunya, entre els quals hi havia, en representació de la Taula Democràtica, els figuerencs Carles Vallès i Pere Croses, va impactar la comarca.

E C A T A L U N Y A

de l'Alt Empordà

La negativa de la majoria dels regidors de l'Ajuntament de Barcelona, el març de 1975, a concedir ajudes al català va generar una allau de protestes que varen repercutir al conjunt de les ciutats de Catalunya. La Campanya del Català va suposar, a la comarca, un esglaó més en el camí de la unitat de les forces socials d'oposició. Justícia i Pau de Figueres havia promogut una campanya cívica d'adhesions per emplaçar l'Ajuntament a definir-se, també, sobre l'ajut al català. Es demanava destinar una part important del pressupost municipal a l'ensenyament del català, la retolació correcta de tots els carrers, la restitució del nom històric de Figueres i l'adhesió de l'Ajuntament al Congrés de Cultura Catalana. El 20 d'agost, es lliura a l'Ajuntament el dossier amb 1.020 signatures d'adhesió. Malgrat les pressions municipals a determinades entitats i la utilització d'algunes figures emblemàtiques a nivell local, el consistori hagué d'assumir a poc a poc les reivindicacions presentades.

L'Assemblea de l'Alt Empordà

La mort de Franco reforça la credibilitat dels postulats rupturistes i convenç els possibilistes més reticents a sumar-se a una àmplia plataforma al voltant dels quatre punts de l'Assemblea de Catalunya. Ara ja són organitzacions polítiques tot just creades a nivell local i no persones independents de la Taula Democràtica. Així, a la primera quinzena de desembre de 1975, al Santuari de la Salut de Terrades, es reuneixen prop d'una cinquantena de persones, les unes integrades en forces polítiques (Reagrupament Socialista i Democràtic, Convergència Socialista de Catalunya, PSUC i PSAN, Unió de Pagesos) i les altres com a independents. D'aquesta primera reunió, en surt un comunicat invocant el compromís d'exigir l'Amnistia general i el reconeixement dels drets i llibertats nacionals i democràtics. La constitució de l'Assemblea

A la pàgina anterior, membres de l'Assemblea de l'Alt Empordà surten de l'Ajuntament de Figueres el 24 de gener de 1976 després de lliurar una petició d'amnistia amb 1.009 signatures.

A la dreta de la fotografia, l'alcalde Pere Giró parla amb Just M. Casero.

A sota, el primer míting massiu d'afirmació nacional i democràtica celebrat a Figueres el 4 de setembre de 1976.

A l'Escala, els marxaires
de la Columna Tramuntana
exhibien pancartes,
mentre unes insòlites gallines
reclamaven l'amnistia.

Democràtica de l'Alt Empordà va inquietar els sectors durs del règim, que des d'Ampurdán, òrgan de la «Jefatura Local de Movimiento», va acusar-la de tenir un «pleno carácter comunista de base, aunque en ella se encuentren también algunas fuerzas que no se profesan comunistas».

La primera acció de l'Assemblea Democràtica de l'Alt Empordà va ser promoure una recollida de firmes dins la campanya pro-amnistia. El dissabte, 24 de gener de 1976, uns cinc-cents manifestants acompanyen, des de la Rambla a l'Ajuntament, la comissió que havia de lliurar 1.009 firmes per a l'amnistia a l'alcalde Giró. Era la primera manifestació democràtica d'ençà de 1939.

Al mateix vespre, tenia lloc la presentació encoberta del Reagrupament Socialista i Democràtic amb motiu de l'aparició del llibre de Josep Pallach. *La Democràcia, per a fer què?* Aquest, en la seva intervenció, va ometre qualsevol referència a l'Assemblea de Catalunya i a la manifestació que acabava de tenir lloc, fet que provocà la protesta de Pere Portabella en el col·loqui. El llibre va ser presentat per Eduard Puig i Vayreda, que, tanmateix, es decantaria més tard pel nucli inicial de CDC.

La cruïlla del 76

L'any 1976 va representar el punt dolç del canvi polític, en el període que va des de la mort de Franco fins a les primeres eleccions democràtiques. Les forces d'oposició anirien consolidant llurs organitzacions locals a la comarca. La presentació del llibre de Pallach, cal valorar-la com l'inici de la cursa de presentació de grups polítics d'oposició, dels quals el Reagrupament Socialista i Democràtic va ser el primer, sobretot a partir de la tardor de 1976, quan ja anomenat PSC (Ex-Reagrupament), iniciava una campanya de presentacions per la comarca que culminaria amb un gran míting al cinema Jardí, el 27 d'octubre, amb Josep Pallach com a orador més important. La presència del PSC (R) en aquest inici de la vida de les organitzacions polítiques locals va ser important. El fet de ser Josep Pallach empordanès, va fer arrelar ràpidament l'organització, al voltant del nucli de la junta del Patronat: Manuel Marín, Antoni Calvó, Eduard Fèlix, Narcís Oliveras,...

Esquerra Republicana no va tenir tanta sort. La facció d'Heribert Barrera va formar part del Reagrupament des d'octubre de 1974 fins al maig de 1976. No és d'estranyar que Josep Pallach presentés, l'abril de 1976, la conferència d'Heribert Barrera «L'Esquerra avui», al Museu de l'Empordà. Barrera va intentar connectar i recuperar antics membres de la FRSE (força hegemònica entre 1931-36 a l'Alt Empordà), però sense èxit:

Més discret fou l'arrelament del PSC (C) a la comarca. Potser sense la pressa possibilista del Reagrupament, el socialisme liderat per Joan Raventós es forma a partir del nucli inicial de CSC, on hi ha Just Casero juntament amb el nucli de Castelló d'Esteve Ripoll i Francesc Brossa (aquest últim, alcalde «democràtic» de Castelló des del febrer de 1976). A aquest grup s'hi va sumar una nova fornada d'Independents pel Socialisme, formant així el primer nucli del PSC (C).

El PSUC va ser l'espina dorsal de l'Assemblea, no només per la seva aportació organitzativa, sinó també per la seva connexió amb el Secretariat de la Comissió Permanent. Cal tenir present que des del 1973, el PSUC ja havia propiciat la Taula Democràtica. L'impulsor i líder d'aquest moviment unitari era Carles Causa, un dels dirigents que més havien participat en el moviment universitari barceloní. És aquí que cal parlar de la figura sorprenent de Víctor Ferreras, que ja el 1974 havia muntat, pel seu compte i risc, la seva famosa Oficina Política, plataforma que li serví per anar pivotant cap a unes posicions més pròximes al sector del PSUC dins l'Assemblea Democràtica, afirmació avalada pel fet que el mateix PSUC el va proposar en la terna de candidats a l'Entesa dels Catalans. Era l'home de les missions delicades, com la sol·licitud de

permisos al Govern Civil o les relacions de l'Assemblea amb la premsa.

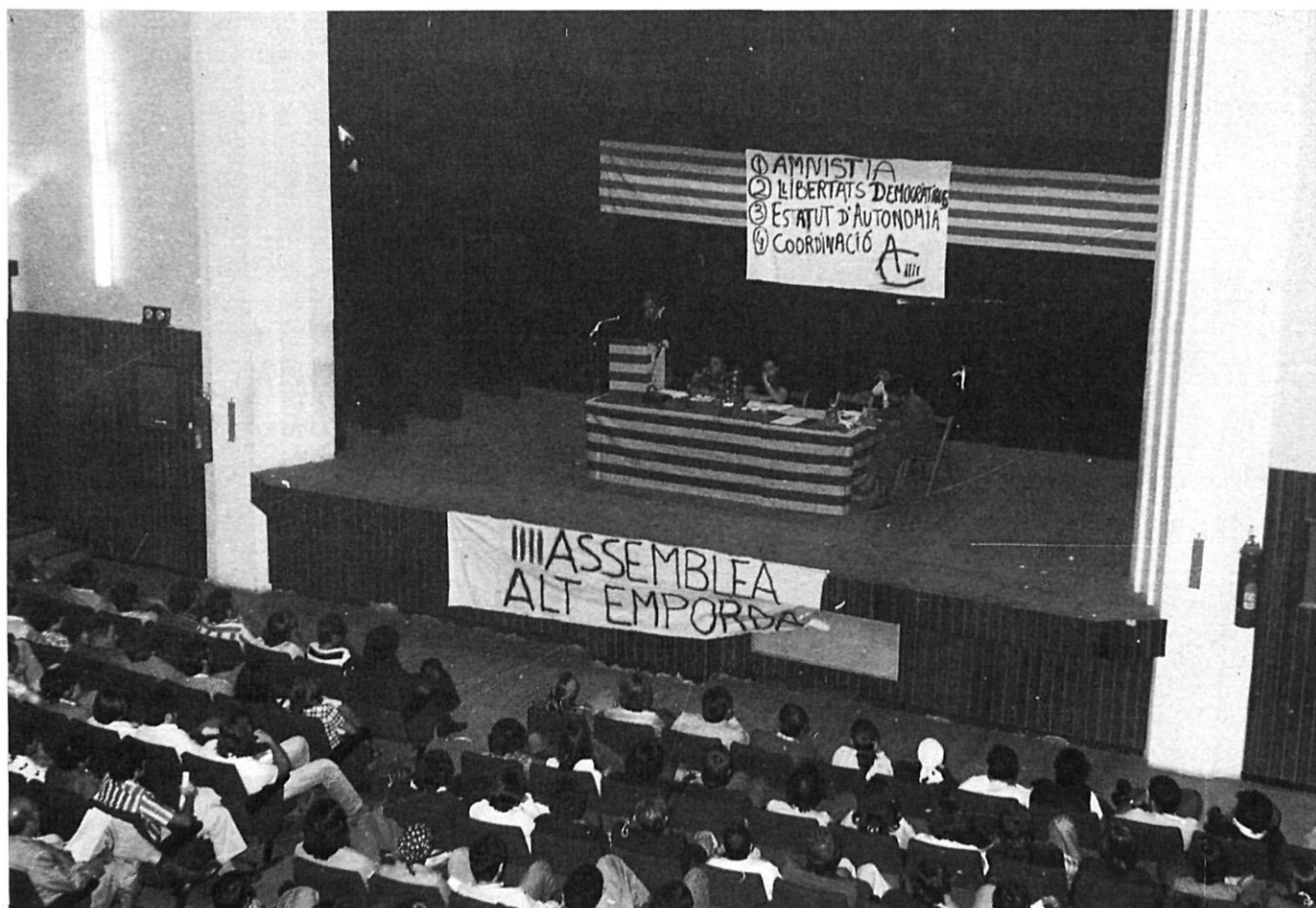
Altres grups com el Front Nacional de Catalunya tingueren un paper destacat en l'extensió de l'Assemblea a altres nuclis de la comarca. La resta d'organitzacions que auspiciaren el bloc de l'Assemblea foren CCOO, Unió de Pagesos, JJ CC, CSC, Federació Catalana del PSOE, PSAN i diversos independents.

Crida l'atenció el fet que malgrat la presència d'Eduard Puig en la fase de la Taula Democràtica, on actuà com a independent, no aparegui cap nucli inicial de Convergència Democràtica de Catalunya en el decurs de l'Assemblea de Catalunya a l'Alt Empordà.

Els sectors més purament franquistes anaven seguint amb preocupació l'evolució del marc polític després del 20-N. El Movimiento Nacional i les seves organitzacions locals continuen celebrant els tradicionals actes. El 7 de febrer de 1976 es continua commemorant el 37è aniversari de la «Liberación» de Figueres per les tropes franquistes. Al març, l'organització comarcal d'«Antiguos miembros del Frente de Juventudes», celebra la seva tradicional reunió anual. Valeriano Simón («Subjefe Provincial del Movimiento»), Pere Giró («Jefe Local del Movimiento») i Fernando Gallego (president de l'«Organización Comarcal de antiguos miembros del FJ») presideixen la mesa on el conferenciant Gil de la Pisa exposa «Nuestra postura ante el cambio». El nucli del sector dur serà l'organització d'antics membres del «Frente de Juventudes», que el juny del 1976 organitza un homenatge comarcal a Joan Casadevall, substituït pel demòcrata Francesc Brossa a l'alcaldia de Castelló.

El nomenament d'Adolfo Suárez, el juliol de 1976, accelera la reforma. El franquisme comarcal fa aparèixer les sigles CUDE —Central d'Acció per la Unitat d'Espanya (sic)— per exposar les seves acusacions d'«infiltración marxista en determinados centros católicos que prestan toda su colaboración y locales a las actividades políticas de la citada Asamblea», sense deixar de banda

El míting del Patronat de la Catequística es va celebrar en un clima d'eufòria.

la «satelització comunista» d'aquesta i la suposada manipulació catalanista de la figura de Rafael de Casanova. L'octubre del 1976, aquests sectors organitzen trobades de l'«Hermandad de la Guardia de Franco», de la «Agrupación de Antiguos miembros del Frente de Juventudes» i dels «Ex-combatientes» per organitzar l'anada a Madrid a fi d'homenatjar Franco en el primer aniversari de la seva mort. Igualment, aquests sectors promouen, l'octubre de 1976, la conferència de Juan García Carrés (un dels colpistes civils processats en el cop d'estat del 23-F) dedicada a la fundació de «Falange Española». L'acte és organitzat per la «Junta Coordinadora de la Unidad Nacional», de la qual Fernando Gallego és secretari. Pocs dies després, el 3 de novembre de 1976, *Ampurdán* apareix sense les fletxes de Falange. És l'expressió gràfica de la ruptura entre el reformisme i els sectors ultres; l'expressió política la trobem en el cessament de Fernando Gallego com a tinent d'alcalde de l'àrea d'Hisenda de l'Ajuntament de Figueres. Els sectors immobilitistes es refugien en l'«Agrupación Comarcal de antiguos miembros del Frente de Juventudes», en la qual destaquen el cessat regidor Fernando Gallego i l'advocat rosinc Vidal Pagès. Malgrat el que podien aparentar, aquests sectors no van ser capaços d'aglutinar-se i presentar una alternativa electoral a les comarques de Girona.

Els cercles reformistes del règim tardaren a trobar finalment les seves plataformes polítiques i electorals. Així, durant el 1976, se celebren escadussers actes d'aquests sectors reformistes, i només afluïren a la palestra de presentacions el Club Catalònia, la Unió Catalana i la Lliga de Catalunya-Partit Liberal Català. És d'assenyalar la feblesa d'aquestes organitzacions i el transvasament d'homes d'una i d'altra organització cap a les futures organitzacions d'UCD, Independents per Girona i, en menor grau AP.

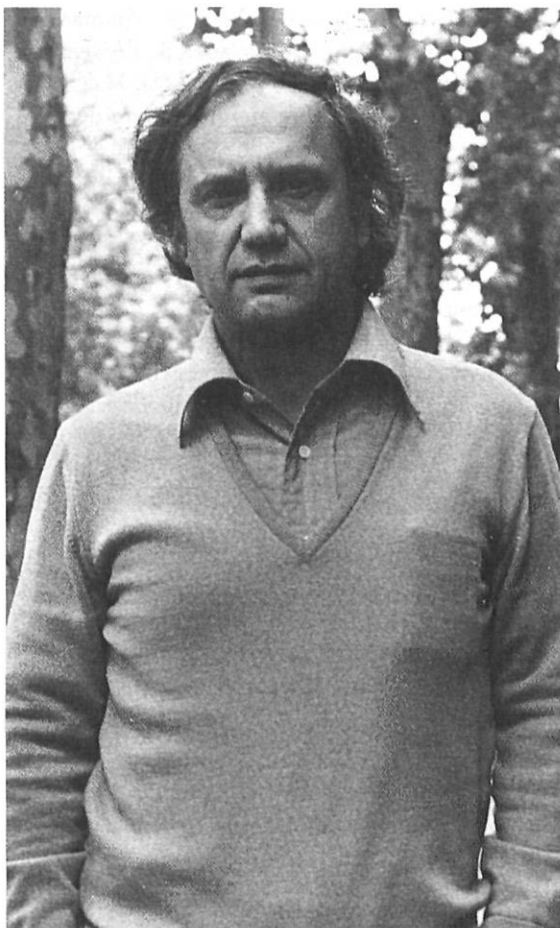
L'Assemblea

Un altre esdeveniment, tan significatiu com frustrat, va ser el cicle de conferències «Per una Catalunya Democràtica» (versió de «Les terceres vies» a l'Empordà), organitzat per la junta del Patronat de la Catequística. Mentre que s'havien permès les conferències d'Albert Vila (UDC) i Jordi Pujol (CDC), quan va tocar el torn a Joan Cornudella, del Front Nacional de Catalunya, va arribar la prohibició governativa. Això motivà que Joan Raventós, en solidaritat, suspengués la que tenia previst de fer en nom del PSC (C). La mateixa decisió, després d'algunes vacil·lacions, prengueren els altres conferenciats —Arana (PSC-R), Trias Fargas (EDC) i Solé Barberà (PSUC)—. Cal esmentar que la visita de Pujol va propiciar el primer contacte amb el que seria l'embrió de la futura organització comarcal de CDC.

Amb l'arribada de l'estiu, s'accelera el pols de l'activisme polític. La Permanent de l'Assemblea de Catalunya havia fet una crida refermant que «només la ruptura implicava el retorn de la sobirania popular», i exigia «l'amnistia i el restabliment de les llibertats polítiques i nacionals». Paral·lelament, el primer diumenge de juliol s'iniciava a diferents punts de Catalunya la Marxa de la Llibertat, responnent a la crida de Xirinacs. A l'Escala, i davant la mirada astorada de molts turistes, desembarcaven materialment els components de la Columna Tramuntana, amb pancartes i eslògans al·lusius als quatre punts de l'Assemblea de Catalunya, alhora que es deixaven anar unes quantes gallines encorsetades amb la insòlita demanda d'amnistia. La Guàrdia Civil, després de moments de forta tensió, va detenir vint-i-quatre components de la marxa i alguns periodistes. Part de la columna, malgrat tot, arribà a Castelló i Figueres.

L'acció forta de l'Assemblea de l'Alt Empordà s'havia programat pel 17 de juliol. A la plaça de toros de Figueres se n'havia de fer la presentació pública amb les intervencions de Pere Portabella, Josep Benet, Carles Causa, Miquel Sellarés, Xavier Rocha i Víctor Ferreras. A última hora,

*En el míting de la Catequística,
Pere Portabella va repassar la lluita unitària
des del franquisme
fins al naixement de l'Assemblea*

L'última campanya
de l'Assemblea de l'Alt Empordà
fou la de «Volem l'Estatut»,
que va reproduir en facsímil
el text de l'Estatut del 32.

però, els empresaris de la plaça es feren enrera i s'hagué de suspendre l'acte, malgrat les gestions fetes davant Govern Civil per poder celebrar-lo en un altre indret. Ja ho recordava el manifest de l'Assemblea per la ruptura: «*el reformisme creant un clima de falsa democràcia i aplicant arbitràriament una tolerància i una inseguretat jurídica, intenta dividir les forces de l'oposició*».

Pocs dies després, tenia lloc la cinquena plenària de l'Assemblea de l'Alt Empordà, que establí una nova data per al míting, fixat per al 4 de setembre. Així, es prepararen les mobilitzacions per a la celebració de la Diada. Finalment, el míting es pogué dur a terme el dia previst, al Patronat de la Catequística, ple de gom a gom. Era el primer míting massiu d'afirmació nacional i democràtica. En un clima d'eufòria, intervingueren Víctor Ferreras, que exposà els punts programàtics de l'Assemblea; Pere Croses, que explicà el per què de la presència de la classe obrera; Pere Portabella, que repassà la lluita unitària des del franquisme fins al naixement de l'Assemblea; Francesc Vidal, que glossà els Estatuts de Núria i de 1932; i Josep M. Casablanques, que exposà la significació històrica de l'11 de setembre. Amb una crida a la mobilització popular per a la Diada, es clogué l'acte amb el cant d'«Els Segadors».

El setembre de 1976, es commemorava, tolerada per primer cop, la Diada Nacional amb una concentració massiva a Sant Boi, on hi hagué els parlaments de Jordi Carbonell, en nom de l'Assemblea; Miquel Roca, pel Consell de Forces Polítiques, i Octavi Saltor pels no alineats. A les comarques de Girona, hi hagué una important concentració a la Devesa, en la qual l'Assemblea de l'Alt Empordà va participar activament.

A poc a poc, l'Assemblea es va estenent per la comarca. Així, el 27 de setembre, a Cadaqués, es fa la presentació pública de l'Assemblea Democràtica local, amb la participació significativa de Jordi Pujol flanquejat per Joan Rahola i Ferran Batlle. És important de ressenyar la singularitat d'aquesta presència unipersonal de Jordi Pujol en un acte de l'Assemblea de Catalunya. Cal entendre'l dins el context especial de situació pre-democràtica que vivia la vila. Efectivament, amb el suport de l'Ajuntament, s'havia instal·lat al Casino, a finals d'estiu, i a iniciativa de l'Assemblea, l'exposició d'homenatge dels artistes gironins a Carles Rahola. Malgrat les pressions perquè aquesta exposició inclogués alguna pintura de Dalí, l'Assemblea es negà a admetre-la. *Los Sitios* protestava: «*Dalí dejó de ser un genio el día que se declaró no comunista*». El conflicte arribà a la màxima crispació quan algú hi col·locà de nit un quadre de Dalí titulat «Sirenas de Cadaqués: homenatge a Rahola» (sic). L'endemà, els artistes despengen el seus quadres com a protesta. L'Assemblea Democràtica d'Artistes de Girona es veu obligada a cloure l'exposició.

La suspensió pel Govern Civil de la castanyada popular que s'havia de celebrar el 14 de novembre a Figueres, organitzada per l'Assemblea de l'Alt Empordà, marca l'inici d'un enduriment en la política d'autoritacions del Govern Civil, que havia d'afectar especialment Figueres i comarca fins a l'abril de 1977.

A finals de novembre, té lloc la presentació pública a Figueres del Congrés de Cultura Catalana a l'Alt Empordà, que seria la darrera plataforma unitària i que suposava l'extensió de la lluita democràtica a un àmbit de reivindicació més específicament cultural. Feia mig any que els sectors més combatius de Figueres havien intentat una operació de renovellament de l'Institut d'Estudis Empordanesos, la qual va ser avortada per la junta gràcies a la captació *in extremis* de vots delegats. Era el primer intent seriós d'obrir les institucions culturals als nous aires democratitzadors.

El triomf dels postulats reformistes de Suárez en el referèndum del 15 de desembre, suposa el primer revés polític de les tesis rupturistes i unitàries de l'Assemblea de Catalunya. L'Assemblea de l'Alt Empordà es ressentí també d'aquest nou clima i hagué de deixar protagonisme als partits que iniciaven obertament, d'ençà l'abril, la primera contesa electoral democràtica que tindria lloc el 15 de juny de 1977.

Així, el 5 de març de 1977, l'Assemblea convoca una concentració davant l'Ajuntament de Figueres, seguida amb menys intensitat que altres convocatòries anteriors, per demanar l'adhesió del consistori a la campanya d'Amnistia Total. Hi hagué incidents i dues retencions a comissaria. Pràcticament, l'última campanya de l'Assemblea fou la de «Volem l'Estatut», que reproduí en facsímil el text de l'Estatut de 1932. Aquesta campanya es presentà el dia de sant Jordi a la Rambla, en què havia de parlar Jordi Vilanova, representant fins llavors de l'Assemblea de Catalunya a Londres. Amb tot, una nova prohibició governativa impedí el seu parlament.

Epíleg

Miquel Sellarés, aleshores líder destacat de CDC, declarava en una entrevista a *Presència*, el 8 de gener de 1977, que l'Assemblea havia entrat en una profunda crisi. Considerava que havia perdut representativitat i havia entrat en la «grupusculització». Al·ludia a la necessitat d'homologar-se amb les forces més representatives de l'Occident europeu i subratllava la desigual representativitat entre el puzzle de sigles que la integraven. A parer seu, això blocava qualsevol possibilitat d'entesa en el si de l'Assemblea. En definitiva, reclamava un funeral honorable abans que aquesta s'enfonsés. Era, en definitiva, la consolidació del Consell de Forces Polítiques, tutelat pels partits «forts», com a interlocutor vàlid entre Madrid i Tarradellas enfront de les tesis assembleàries i unitàries que fins aleshores havien prevalgut. Era el cant de cigne del moviment popular més fort que havia experimentat Catalunya des dels anys de la República.

*Anunci del míting
a la plaça de toros de Figueres
que no es va poder celebrar
per la negativa dels empresaris.*

Jordi Pla i Alfons Romero són llicenciats
en Filologia Catalana i Història, respectivament.

MITING

PER UNA ALTERNATIVA DEMOCRÀTICA

Dissabte 17 Juliol - A les 10'30 de la nit

Plaça de Toros de Figueres

AUTORITZAT

Alt. Diàleg Trepat - Sant Vicens 15 - Figueres 1976